

Αρχαία Ελληνικά Προσανατολισμού Γ' Λυκείου
Κλείδα για το Διαγώνισμα Απριλίου • για όλα τα τμήματα

Διδαγμένο κείμενο

- A i. Η ταχύτητα αντιστάθμιζε την αδυναμία.
- ii. Τα φτερά ή η υπόγεια κατοικία αντιστάθμιζαν το μικρό σωματικό μέγεθος.
- iii. Όσα ζώα είχαν δύναμη δε χρειάζονταν ταχύτητα.
- iv. Όσα είχαν μεγάλο μέγεθος σώζονται χάρη σ' αυτό.
- v. Τα όπλα αντιστάθμιζαν την έλλειψη δύναμης και ταχύτητας.
- vi. Για να αντιμετωπίζουν τις καιρικές μεταβολές τους έδωσε πυκνό τρίχωμα και γερό δέρμα.
- vii. Με πολυγονία προίκισε αυτά που γίνονται βορά άλλων ζώων.
- viii. Ολιγογονία έδωσε σε όσα τρέφονται με άλλα ζώα.
- ix. Δεν έδωσε σε όλα τα ζώα την ίδια τροφή για να μην εξαντληθούν συγκεκριμένα είδη διατροφής.
- x. Από τα παραπάνω γίνεται φανερό ότι στη φύση ισχύει ο νόμος της αναπλήρωσης, σύμφωνα με τον οποίο μια αδυναμία αναπληρώνεται από μια ικανότητα.

B1. 4 στοιχεία (•) x 2,5 μονάδες = 10 μονάδες.

- Ο Πρωταγόρας εξηγεί τελεολογικά τον «νόμο της αναπλήρωσης» στη φύση, αφού σύμφωνα με τους βιολογικούς νόμους κάθε ζώο έχει εφοδιαστεί με τα αναγκαία μέσα επιβίωσης, αυτοσυντήρησης και διαίτησης του είδους του. Όλα λοιπόν έχουν, κατά τον Πρωταγόρα, ένα συγκεκριμένο σκοπό στη φύση. Με το νόμο της αναπλήρωσης εξασφαλίζονται η ύπαρξη και η διαίτησις του κάθε είδους και η ισορροπία του οικοσυστήματος με την εξισορρόπηση των αντίρροπων δυνάμεων που λειτουργούν στο εσωτερικό του.
- Στο χωρίο χαρακτηριστική είναι η επανάληψη του ρηματικού θέματος «σώζω», στο οποίο παρατίθεται μάλιστα και το αντώνυμο άϊστωθείη. **σώζω, σωτηρία:** Το ρήμα σώζω σημαίνει σώζω από τον θάνατο, διατηρώ στη ζωή, διαφυλάττω κάτι σώο και ολόκληρο. Ο Πρωταγόρας αναφέρεται στην σωτηρίαν των διαφόρων ειδών του ζωικού βασιλείου (και του ανθρώπου) δηλώνοντας τους τρόπους με τους οποίους αποφεύγεται η εξαφάνισή τους. Η λογική της σωτηρίας των ειδών θυμίζει σύγχρονες οικολογικές αρχές.
- Η τελεολογική εξήγηση της αντισταθμιστικής και σύμμετρης κατανομής των ιδιοτήτων στα ζώα, που επιχειρεί ο Πρωταγόρας στην εξεταζόμενη ενότητα, γίνεται ιδιαίτερα αντιληπτή στη χρήση της γλώσσας με το **πλήθος αντιθετικών σχημάτων και προσδιορισμών του τελικού αιτίου**. (εις σωτηρίαν, έσωζεν, μή τί γένος άϊστωθείη, ίκανοίς μὲν άμῦναι χειμῶνα, δυνατοίς δὲ καί καύματα, ὅπως ὑπάρχοι τὰ αὐτὰ ταῦτα στρωμνή οικεία τε καί αὐτοφυῆς ἐκάστω, σωτηρίαν τῷ γένει πορίζων,). Με την πληθώρα ὁμοίων φράσεων τονίζεται η αγωνία του Επιμηθέα να εξασφαλιστεί η σωτηρία των ειδών, ώστε να μην κινδυνεύσει με εξαφάνιση κάποιο απ' αυτά.
- Επίσης, αξιοπρόσεκτη η **ποικιλία των ρημάτων** που χρησιμοποιεί ο Πρωταγόρας για να περιγράψει το **μοίρασμα των ιδιοτήτων** (προσῆπτεν, ἐκόσμηι, ὠπλιζε, ἐμηχανάτο, ἔσωζεν, ἐπανισῶν ἔνεμεν, εὐλάβειαν ἔχων, ἐπήρκεσε διαφυγὰς, ἀμφιεννύς, ἐξεπόριζεν κ.ά.). Αυτό που κυρίως προβάλλεται είναι η προσπάθεια τήρησης αρχών ισότητας και δικαιοσύνης στο δύσκολο έργο που έχει αναλάβει ο Επιμηθέας (ἐπανισῶν ἔνεμεν).

- Στη συνέχεια, συγκρίνονται οι αυτόχθονες Αθηναίοι με ετερόχθονες λαούς και θεωρούνται ανώτεροι γιατί «εθράφτηκαν όχι από μητριά όπως οι άλλοι λαοί, αλλ' από μάνα, τη γης που κατοικούσαν» γεγονός που τους δίνει ένα αίσθημα υπεροχής έναντι των ετεροχθόνων. Έτσι, το εγκώμιο στρέφεται και προς τη **Μητέρα-Γη** «που τους εγέννησε, τους έθρεψε και τέλος τους εδέχτηκε ξανά στην αγκαλιά της» οπότε κρίνεται δίκαιο από τον Σωκράτη ο έπαινος να αποδοθεί και στη μάνα γη που γέννησε τέτοιους ήρωες. Διακρίνεται εδώ η αντίληψη ότι η αττική γη είναι μητέρα των Αθηναίων η οποία γέννησε, ανέθρεψε και τώρα αναπαύει τα ηρωικά παιδιά της. **(2 x 2,5 μον.)**
- Είναι, επομένως, εμφανές ότι και στους δύο πλατωνικούς διαλόγους εκφράζονται οι αρχέγονες κοσμολογικές αντιλήψεις για την Μητέρα-Γη και τον αυτοχθονισμό. **(1 μον.)**

Αδίδακτο κείμενο

Γ1. Μετάφραση

Πρωτότυπο	Μετάφραση
Μεγάλην μὲν οὖν ἴσως ὑπερβολὴν δόξομεν λέγειν, ῥητέον δ' ὅμως·	Μπορεί, λοιπόν, να φανεί ότι λέμε υπερβολικά λόγια, πρέπει όμως να τα πούμε. (/ Ἴσως, λοιπόν, θα φανούμε ότι μιλάμε με μεγάλη υπερβολή, πρέπει, όμως να μιλήσουμε έτσι).
ὥσπερ γάρ, εἴ τις ἐκ τοῦ καθεστηκότος κόσμου τὸ φῶς ἐξέλαι, δυσχερῆς καὶ χαλεπὸς ἅπας ὁ λειπόμενος ἂν ἡμῖν βίος γένοιτο,	Γιατί, όπως ακριβώς, αν κάποιος αφαιρούσε το φως (/ τον ήλιο) από τον υπάρχοντα κόσμο, ὅλη ανεξαιρέτως η υπόλοιπη ζωή μας μπορεί να γίνει δύσκολη και δυσβάστακτη,
οὕτω τῶνδε τῶν ἀνδρῶν ἀναιρεθέντων ἐν σκότει καὶ πολλῇ δυσκλείᾳ πᾶς ὁ πρὸ τοῦ ζῆλος τῶν Ἑλλήνων γέγονεν.	έτσι και με τον θάνατο αυτών των ανδρών (: κατά ανάλογο τρόπο αφού σκοτώθηκαν αυτοί εδώ οι άνδρες) ὅλη η προηγούμενη δόξα των Ελλήνων έχει ξεθωριάσει (:σκοτεινιάσει) και έχει χάσει κατά πολύ την αίγλη της.
Διὰ πολλὰ δ' εἰκότως <και> ὄντες τοιούτοι, διὰ τὴν πολιτείαν οὐχ ἦκιστ' ἦσαν σπουδαῖοι.	(Κι) αν και υπήρξαν τέτοιου είδους για πολλούς λόγους, έγιναν σπουδαίοι περισσότερο (: καθόλου λιγότερο) εξαιτίας του πολιτεύματος (: συστήματος διακυβέρνησης).

Γ2. 1 μονάδα για κάθε σημείο (•) = 10 μονάδες.

- Σύμφωνα με το Δημοσθένη, οι επιρροές που δέχονται οι πολίτες στις ολιγαρχίες και τις δημοκρατίες, διαμορφώνουν αντίστοιχα ήθη.
- Αφενός, τα **ολιγαρχικά καθεστώτα προξενούν φόβο στους πολίτες** («δέος μὲν ἐνεργάζονται»),
- **αλλά δεν τους εμπνέουν και το αίσθημα της ντροπής** («αἰσχύνην δ' οὐ παριστᾶσιν»).
- Όταν έρθει λοιπόν, η **κρίσιμη ώρα του πολέμου**, ο καθένας με εύκολους τρόπους («εὐχερῶς») διασώζει **τον εαυτό του**,
- επειδή γνωρίζει ότι, **αν εξαγοράσει τους άρχοντες με δώρα ή με κάποια άλλη δοσοληψία**, ακόμα κι αν διαπράξει τις πιο αισχρές πράξεις («τὰ δεινότατ' ἀσχημονήση»), **λίγη ντροπή θα τον ακολουθήσει στη συνέχεια** («μικρὸν ὄνειδος τὸ λοιπὸν αὐτῷ καταστήσεται»).
- Τα δημοκρατικά πολιτεύματα παρέχουν στον συνετό πολίτη **πολλά άλλα ωραία και δίκαια**, κυρίως όμως την **ελευθερία του λόγου**
- η οποία **αποκαλύπτει την αλήθεια**, καθώς εξαρτάται από αυτήν («ἐκ τῆς ἀληθείας ἠρητημένην»).
- Άλλωστε, **δεν είναι δυνατό για όσους προβαίνουν σε ντροπιαστικές πράξεις να εξαγοράσουν τη σιωπή όλων**,
- ενώ ένας πολίτης από μόνος του **μπορεί να αποκαλύψει τις ντροπιαστικές ενέργειες κάποιου**,
- προς **ικανοποίηση ακόμη και όσων δεν κατηγορούν ποτέ τους άλλους** («Οὔτε γὰρ πάντας ἐξαρέσασθαι ... λέγοντος χαίρουσιν ἀκούοντες»).

Γ3.α. 1 μονάδα για κάθε σημείο (•) = 7 μονάδες

- τήνδε
- σφίσι(ν)
- (τῶν) ἀνηρηκότων
- ἦττον
- ἐφρόνεις
- ὑμᾶς αὐτάς
- δήλου

Γ3.β. 1 μονάδα για κάθε μετατροπή = 3 μονάδες.

- δυσχερέστερος
- χαλεπώτερος
- πλείονι

Γ4.α. 1 μονάδα για κάθε σημείο (•) με έμφαση στα έντονα γράμματα = 3 μονάδες.

εἶ τις ἐκ τοῦ καθεστηκότος κόσμου τὸ φῶς ἐξέλοι:

- Δευτερεύουσα επιρρηματική υποθετική πρόταση που εκφέρεται με **ευκτική** γιατί σε συνδυασμό με τη **δυνητική ευκτική** της πρότασης εξάρτησης, «ἂν ἡμῖν βίος γένοιτο», δηλώνει την **απλή σκέψη του λέγοντος**.

ἠνίκ' ἂν οὖν ὁ ἀγὼν ἔλθῃ τοῦ πολέμου:

- Δευτερεύουσα επιρρηματική **χρονικοῦποθετική** πρόταση
- που εισάγεται με τον σύνδεσμο **ἠνίκα** γιατί δηλώνει το **σύγχρονο** (πράξη ταυτόχρονη σε σχέση με το περιεχόμενο της πρότασης εξάρτησης).

Γ4.β. 1 μονάδα κάθε σημείο (•) με έμφαση στα έντονα γράμματα = 5 μονάδες.

γνώμης • Γενική (ως πλαγιόπτωτος προσδιορισμός σε επίρρημα), της **αναφοράς** στο (τροπικό επίρρημα) **ώς** (το οποίο συνοδεύει το ρήμα **ἔχει**).

πάσης • Ομοιόπτωτος ονοματικός, **κατηγορηματικός προσδιορισμός** στο **τῆς Ἑλλάδος**.

μοί • Δοτική **προσωπική του κρίνοντος προσώπου**, λόγω του (προσωπικού, δοξαστικού) **δοκεῖ**.

τά πνεύματ' • Υποκείμενο στο ρήμα **ἀπηλλάγη**, **αττική σύνταξη**.

σωμάτων • Αντικείμενο στο ρήμα **ἀπηλλάγη** (ρήμα που δηλώνει απαλλαγή).

Γ4.γ. 0,5 μονάδα κάθε **μετατροπή** = 2 μονάδες

- Διὰ πολλὰ δ' εἰκότως καὶ ὄντες τοιοῦτοι, διὰ τὴν πολιτείαν οὐχ ἦκιστ' ἦσαν σπουδαῖοι

Οὗτος ἔφη (ἐκείνους) διὰ πολλὰ δ' εἰκότως καὶ **ὄντας τοιοῦτους**, διὰ τὴν πολιτείαν ... **εἶναι σπουδαίους**